

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

11

*Egidijus Motieka.
Didysis Vilniaus seimas*

1996

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

LIETUVOS
MOKYKLAI

600

Mykolo Römerio 120-osioms metinėms

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

11

Egidijus Motieka
Didysis Vilniaus seimas

VILNIUS

Saulabrolis

1996

UDK 947.45
Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Atviros Lietuvos fondui,
Lietuvos istorijos institutui,
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Vytautui Landsbergiui,
Švietimo ir mokslo ministerijai,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo.*

© *Egidijus Motieka, 1996*
© *Lietuvos istorijos institutas, 1996*

ISSN 1392-0391
ISBN 9986-814-01-4

TURINYS

PRATARMĖ	7
ĮVADAS	8
I skyrius. LIETUVIŲ SUVAŽIAVIMO ORGANIZAVIMAS	
1. Lietuvos politinė situacija 1905 m. sausio–rugsėjo mėn.	46
2. Lietuvių suvažiavimo idėja ir iniciatyva	60
3. Memorandumas Rusijos vyriausybei	76
4. Lietuvių atstovai VI Rusijos žemietijų suvažiavime	94
5. Lietuvių visuomenės pasirengimas Suvažiavimui	107
II skyrius. SUVAŽIAVIMO DARBAS	
1. Suvažiavimo pradžia	118
2. I ir II posėdžiai: Lietuvos ir Rusijos politinės situacijos bei Lietuvos autonomijos klausimai	138
3. III ir IV posėdžiai: agrarinis ir Lietuvos mokyklų klausimai	158
4. Suvažiavimo nutarimai	174
5. Suvažiavimo dalyvių grupuočių priimti nutarimai	193
III skyrius. SUVAŽIAVIMO PASEKMĖS	
1. Lietuvių ir Lietuvos visuomenė po Suvažiavimo	209
2. Rusijos valdžios požiūris į Suvažiavimą. Represijos	240
BAIGIAMASIS ŽODIS:	
Didžiojo Vilniaus seimo reikšmė	260
PRIEDAI	
Nr. 1 Atsišaukimas į lietuvių tautą	275
Nr. 2 Lietuvių Memorandumas Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui S. Vitei	277
Nr. 3 Odesos lietuvių nutarimai	284
Nr. 4 Lietuvių suvažiavimo Vilniuje programa	287

Nr. 5	LSDP parengta Lietuvių suvažiavimo Vilniuje programa	288
Nr. 6	J. Basanavičiaus kalba pradedant Lietuvių suvažiavimą Vilniuje	290
Nr. 7	Suvalkų gubernijos lietuvių nutarimai	293
Nr. 8	Lietuvos valstiečių sąjungos nutarimai	294
Nr. 9	Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimai	297
Nr. 10	Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimas dėl lietuvių kalbos Vilniaus vyskupijos bažnyčiose	299
Nr. 11	LSDP sušaukto darbininkų ir valstiečių susirinkimo nutarimai	300
Nr. 12	Krikščionių demokratų nutarimai	306
Nr. 13	Lietuvos mokytojų susivienijimo nutarimai	308
Nr. 14	Tautiškosios lietuvių demokratų partijos Steigiamojo susirinkimo protokolas	311
Nr. 15	Amerikos lietuvių suvažiavimo Filadelfijoje nutarimai	313
	TRUMPINIAI	317
	STRESZCZENIE	318
	SUMMARY	329
	RESUME	342
	ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	354
	VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	361

ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ

- Abromaitis J. 224
 Algirdas 277,281
 Akelaitis M. 54
 Alekna A. 24
 Aleksandravičius E. 7, 36
 Aleksandravičius V. 120, 143–144, 159, 166, 168, 170, 178, 202
 Alseika D. 23,120, 195–196, 219
 Ambraziejus J. 41, 60, 66–67, 69, 79, 92, 115–116, 120, 144, 157, 277, 280–281, 283, 312
 Andrekus K. 286
 Andrukaitis K. 122
 Andžejevskis (Andrzejewski) 222
 Angarietis Z. 28
 Antanavičius J. 204
 Audėnas J. 32, 175
- Baliulis A. 7
 Baltrušaitis J. 76
 Baltuška J. 122
 Baltušonis T. 122
 Baltūsis M. 143
 Banaitis S. 94, 256
 Banionienė R. 7
 Bardachas J. (Bardach J.) 38
 Baronas J. 66– 67, 77, 120
 Basanavičius J. 9, 22–24, 34, 40–42, 59–70, 73–80, 92, 100, 112, 114, 116, 120, 122–132, 136, 139, 142–143, 145, 153–154, 157, 159, 166, 168, 172–182, 188, 190–192, 194, 202, 211–212, 227–228, 231, 236–237, 241–242, 245, 247, 264, 272, 274, 276–277, 280–281, 283, 287, 289–290, 292, 299, 311–312
 Baužys F. 122
 Berenis V. 36
 Beržanskis–Klausutis J. 78, 120, 144
 Bielinis K. 23, 32
 Bielskis V. 62, 95, 102–103
 Birieta A. 122
 Biržiška M. 22–24, 30, 32–33, 42, 64, 74, 82, 120, 137, 150, 159, 176, 288
 Birinčikas A. 120, 143
 B-ka M. /Biržiška M./ 288
 Blynas D. 120, 286
 Bogdanovičius B. (Bogdanowicz B.) 120
 Bortkevičius J. 120, 254
 Bortkevičienė F. 22–23, 42, 66–68, 70, 74, 120, 128, 144, 176, 180, 219, 241, 245,262
 Brazaitis J. 60–61
 Braziukaitis A. 42
 Brizgys V. 33, 202
 Brundza A. 24
 Budrikis V. (Budrik W.) 222
 Bugailiškis P. 120
 Bulota A. 15, 39, 120, 126, 128–129, 133, 143–144, 147, 156, 180, 185, 242, 257
 Bulota J. J. 120, 144
 Bulvičius J. 122
 Burbulis 120
 Butkus Pr. 75, 112, 120, 195, 219

- Butkus Z. 7
 Bužinskis J. 120
 Būčys Pr. 33, 42, 120, 126–127, 129–130, 136, 138, 143, 168, 170–171, 176–179, 202, 236, 242
 Būtėnas J. 24, 36
- Civinskas A. 202, 204
- Černiovskis S. (Czerniowski S.) 120
 Čibas 122
 Čižas A. 222
 Čižiūnas V. 24
 Čeginskas K. J. 33–35, 271
 Čepėnas Pr. 33–35
- Danta J. 122
 Danta S. 122
 Daugėliškis A. 24
 Daugirdas T. 237
 Daujotas J. (Dowiat J.) 60, 222, 237, 312
 Daukšis V. 316
 Davainis-Silvestraitis M. 66–67, 69, 78, 92, 115–116, 120, 131, 277, 280–281, 283
 Degulis P. 122, 256
 Didžiulis A. 68, 256
 Didžiulis S. 122, 256
 Domaševičius A. 67–69, 75, 120, 123, 126, 138, 140–141, 144, 168, 170, 254
 Drevnovskis D. 120
 Dudas T. 316
 Durnovas 249
- Eidimtas A. 120, 220–221
- Frezė A. 238, 243, 245–246, 249–250, 252–254
- Gabrys-Paršaitis J. 23–24, 42, 64, 70, 75, 78, 112, 115–116, 119–120, 125, 127, 129–130, 138, 140, 143, 168, 172, 174, 177, 179, 183, 193, 195–198, 205, 210, 213, 219, 237, 244, 266, 290, 291
 Gadonas 222
 Gaidelionis P. 61
 Gaidys A. 36, 203
 Galvanauskas E. 23–24, 70, 110, 120, 143, 168, 172, 174, 176–180, 195–196, 205, 219, 241, 256
 Gavelis S. 122
 Gediminas 277, 281
 Genys J. 120, 220
 Gerulis L. /Gira L./ 262, 294
 Gimbutaitė S. 75
 Gira L. 13, 20–22, 24, 41–42, 62–64, 75, 78, 82, 90, 112, 120, 125, 127, 130, 136–138, 159, 164, 168, 174, 195, 266, 290, 292
 Girdzijauskienė P. 28, 174
 Girnius J. 24, 231, 237–238, 256
 Gylys K. 24
 Glinskis J. 122
 Gražiūnas A. 33
 Grigaitis P. 256
 Grinius K. 32, 34, 62, 95, 102, 103, 106, 122, 226, 266
 Grivūnas 220
 Gudas J. 24
 Gudavičius J. (Gudowicz J.) 222
 Gulkovkis 250

- Hušča (Huszcza) 222
 Itomlenskis A. 242

 Ivanovas A. 28

 Jablonskienė K. 120
 Jablonskis J. 58–59, 66, 75, 78, 120
 Jackevičius B. (Jackiewicz B.) 120
 Jakštas-Dambrauskas A. 77, 94
 Jakuška 220
 Janauskas A. 122
 Jankovskis (Jankowski) 222
 Janulaitis A. 13
 Jarulaitis V. 231
 Jasaitis J. 24, 120, 138, 140, 143, 174, 194, 198, 237
 Jaunius K. 228
 Jogaila 278, 281
 Jogėla V. 7
 Jokūbaitis A. 7
 Jokūbėnas Pr. 66, 69, 70, 76
 Jonelytė K. 120, 256
 Jurginis J. 28, 174, 241, 287
 K. /Kukta J. arba Kriaučiūnas J./ 61
 Kačergis J. 120, 138, 140, 256
 Kairys St. 23, 27–28, 32–34, 42, 74, 76, 120, 126, 127, 129–130, 136, 143–144, 159, 166–168, 172, 174, 176–182, 186, 194, 200, 205, 236, 288
 Kamarauskis 222
 Karalius M. 36
 Kasperskaitė E. 76
 Kašuba T. 60, 75, 222
 Katinas S. 110
 Katkus M. 122, 126

 Kaulakis 233
 Kaunas J. 76, 115–116, 312
 Kazlauskas J. 122
 Kazlauskas K. 122
 Kemešis F. 220
 Keturakis J. 122
 Klimaitis Pr. 23, 24, 42, 59, 64–66, 115–116, 120, 125, 127, 132, 137, 147, 159–160, 168, 170–171, 174, 176–179, 183, 205, 231, 236–238, 241, 290, 292, 312
 Knabikas J. 14, 122
 Kognovickis (Kognowicki) 222
 Komaras O. 120
 Kondrotas J. 122
 Kontvainis J. 122
 Korzonas P. 220
 Kozakovskis 120
 Kriaučiūnas A. 122
 Kriaučiūnas J. 23–24, 41, 59, 61–67, 69–70, 75, 78–79, 94, 119–120, 123, 231, 236–237, 241, 276, 311–312
 Kriaučiūnienė Ž. 36
 Kriščiukaitis-Aišbė J. 120
 Krivas J. 7
 Krupavičius M. 23, 33, 202
 Krutnauskas P. 122
 Kšivickis K. 253
 Kubilius J. 231
 Kubilius V. 7
 Kučas A. 32
 Kučinskas L. 122
 Kukta J. 61, 69, 75, 174, 202
 Kulakauskas A. 7, 36
 Kundrotas 168
 Kuprevičius 220
 Kuraitė S. 228
 Kuzminskis 122

- Landsbergis–Žemkalnis G. 60, 67, 69, 75, 78, 116, 256
 Landsbergytė S. (Landsberg S.) 120, 222
 Lapienis 122
 Laukaitytė R. 7, 36, 203
 Laumianskis 220
 Laurinavičius Č. 7, 36
 Laurinavičius St. (Lawrinowicz S.) 222, 237
 Lazdynų Pelėda 120
 Lazutka St. 30
 Leninas V. 26
 Lenkauskis A. (Lenkowski A.) 222
 Leonas P. 257
 Lialis F. 220
 Limanowskis B. (Limanowski B.) 38
 Liutkevičius G. 120, 138, 141
 Lopata R. 7, 36
 Lopas L. 231
 Losovskis P. (Łossowski P.) 38
 Lukauskis St. 257
- Maciulevičius /Mačiulis-Maironis J./ 77
 Maksimaitis M. 7
 Malinauskas D. 60, 76, 78, 82, 92, 120, 222, 236, 241, 277, 280–281, 283, 312
 Malinauskas I. 24
 Malinskis M. (Maliński M.) 237
 Matulaitis A. 122
 Matulaitis K. A. 32, 224
 Matulaitis M. 77–78
 Matulaitis V. 78
 Matulaitis S. 122
- Matulionis P. 60, 78, 222, 311–312
 Matulis J. 120
 Mažyilis P. 120, 123, 224, 256
 Merkelis A. 24, 174
 Merkys V. 7, 174, 241
 Mickevičius A. 7
 Mickevičius-Kapsukas V. 26–30, 118, 122, 200, 237, 256
 Mika S. 122
 Miknys R. 7, 36, 311
 Miliukovas N. 234
 Miliukovas P. 228
 Mindaugas 277, 281
 Mironas V. 76, 120, 126, 202
 Misiūnas R. 32
 Morkūnas O. 256
 Motieka E. 7, 36, 292, 311
 Muravjovas 278, 281
- Nagys-Nagevičius Vl. 120, 256
 Nartavičius (Nortowicz) 222
 Naruševičius K. (Naruszewicz K.) 120, 222
 Narutavičius J. 120, 222
 Narutavičius St. 120, 159, 165–166, 222, 237, 257
 Nezabitauskis J. 24, 212
 Nikolajus II 86
 Norvaišas J. 122
- Ochmanskis J. (Ochmański J.) 30, 38
 Okuličienė J. 120, 222, 256
 Okuličius K. 75, 120, 222
 Opulskis (Opulski) 222
- Pajaujįs J. 32
 Pakalniškis K. 202

- Palenas 240
Paliukas 220
Paliulionis M. 220, 228, 238, 244
Palukaitis M. 120, 168, 170–171, 205
Panka S. 122
Paršaitis A. 120, 195, 219
Paršaitis Pr. 75, 120, 195, 219
Pauliukas 220
Pauliukonis Pr. 32, 66, 70, 75, 77–78
Pauliukonis Vl. 112, 120
Pavilonis Vl. 28, 174
Pelisjė J. (Pellisier J.) 119
Petkevičaitė-Bitė G. 24, 120, 222
Petronis J. 36
Pėža M. 316
Pivoras S. 36
Pleirytė-Puidienė O. 23–24, 66, 76–77, 116, 120, 205, 241, 262
Plukas F. 110
Pogodinas A. 39–40, 241
Povilaitis J. 122
Požela Vl. 120
Prekeris (Preker) 222
Proška A. 122
Puida K. 23, 66, 76, 262
Purėnas A. 66, 120
Putelienė D. 7
Putvinskis Vl. 222

Raciborskis (Raciborski) 222
Raila St. 77, 120, 125–126, 139, 292
Razmukas P. 41
Rekašius 220
Rimka A. 159, 256

Rimša P. 76
Römeris M. 15–17, 24, 39–40, 57, 76, 82, 86, 120, 151, 154, 229, 346
Ropas E. (Ropp E. von der) 36, 192, 202, 204, 231, 238, 306
Rucevičius A. 24, 120, 205
Ruseckas P. 23–24, 164, 175, 180, 195, 219, 241–242, 256

Sabalis J. 231
Samajauskas K. 120, 128, 143, 145, 147
Sapkauskaitė G. (Sapkowska G.) 67, 222
Sargelis 143
Sedkauskas (Sedkowski) 222
Sirutavičius J. (Sirutowicz) 222
Sirutavičius Vl. 67–68, 75, 120, 123, 138, 141, 143, 159, 168, 172, 177
Sirutavičius V. 7, 36
Sketeris A. 111
Sleževičius M. 120, 138, 140, 143, 158
Smalstys-Smoliskis J. 120, 256
Smetona A. 23, 61, 70, 75, 120, 125–130, 136, 143–144, 156, 178, 180, 182, 236, 241–242, 256, 292
Smilgevičius J. 122
Snarskis J. 222
Soligorskis 106
Sragys M. 122
Sriubas V. 286
Sruoga J. 122
Staliūnas D. 7, 36
Stakelė St. 67, 69, 115–116, 120, 123, 144, 157, 311

- Stankūnas J. 120, 126–127, 130,
 136, 138, 178, 236
 Stapulionis 122
 Stašinskis Vl. 120, 126, 138,
 140–141, 256–257
 Stauskis 222
 Stiklius K. 24, 76, 120, 154
 Strazdas K. 60, 75, 312
 Strimaitis M. 120, 195, 219
 Stropus J. 122
 Subačius G. 7
- Šapoka A. 24
 Šaulys J. 33
 Šaulys K. 202
 Šiaučiūnas J. 122
 Šiaudinis J. 168
 Šlapelis J. 120
 Šležas P. 24
 Šliogeris 159
 Šliūpas J. 233
 Šliūpas R. 256
 Šmulktys A. 23–24, 120
 Šnapštys 220
 Šumovas P. (Szumow P.) 120
 Šveikauskienė M. 120, 168, 170,
 222
 Šveistys D. 120
- Tiškevičius 237
 Tyla A. 7, 30, 32, 36, 108, 110,
 122, 160, 175, 208, 224
 Totoraitis J. 12, 174, 202, 204
 Treigienė M. 7
 Tumas-Vaižgantas J. 20, 24,
 120, 125–126, 138, 150, 202,
 204, 220–221, 241–242, 292
 Tupčiauskas J. 122
- Ulianskis K. 76
 Uogintas 120
 Urbonavičius V. 60, 67, 78, 222,
 311–312
- Vabalas J. 256
 Vainauskas K. 122
 Valikonytė I. 30
 Vanagaitis J. 168–169
 Vancevičius K. (Wancewicz K.)
 222
 Vasilevskis L. (Wasilewski L.) 38
 Vaskėla G. 7
 Venclauskis K. 120, 126, 138,
 140, 257
 Venckevičius 220
 Veriovkinas 243, 247
 Vėgėlė A. 312
 Vielhorskis V. (Wielhorski W.) 38
 Viktoras /?//Viktoras Biržiška?/
 24
 Vilčinskas J. 32
 Vileišienė E. 75, 312
 Vileišis A. 60, 67, 78, 120, 145,
 254, 312
 Vileišis J. 65, 68, 70, 74, 78,
 115, 120, 177–180, 241, 254,
 256, 257
 Vileišis P. 24, 59–60, 62–67, 69–
 70, 74–75, 77–78, 120, 125–126,
 145, 174, 236, 242–245, 254,
 292, 312
 Vilkas 122
 Vilūnas P. 120, 159, 166, 202,
 220
 Viskantas J. 76
 Visneris H. (Wisner H.) 38
 Višinskis A. 122

Višinskis P. 12–13, 24, 41–42,
58–59, 62, 67–70, 95, 102–104,
106, 120, 126, 128, 130, 132,
138, 143–144, 156, 168, 175,
180, 196
Vitė S. 50–51, 64, 76–77, 79, 88,
94, 98, 100, 102–103, 139–140,
175, 180, 228, 234, 250, 265,
277, 280, 283
Vitkauskas V. 122, 231
Vizbaras P. 220
Vyšniauskas J. 120, 202
Vytautas 124
Vrublevskis T. 95, 100, 231, 238,
257

Zabiela 222
Zacharevičius J. 120
Zikus P. 138, 143, 174
Zinkus J. 174
Zubovas V. 222

Žepkaitė R. 7
Žygimantas Augustas 313
Žilėnas V. 22
Žilinskas T. 233, 237
Žitkevičius 122
Žmuidzinas A. 122
Žukauskas V. 28